

A képzések nyilvánosságát illetően több hiányosságot észleltünk, ez sok esetben összefügg az oktatási intézmények fejlesztésre szoruló marketing tevékenységével. Az egyes képzések meghirdetési szövege sokszor általános, és honlapokon is nehéz bővebb, pontos információt találni. Problémákat okoz, hogy

- többnyire nem hozzáférhető a képzés programja
- több intézmény nem adja meg a képzés fontos paramétereit (például, hogy hány fő esetén indul, milyen felépítésben zajlik az oktatás stb.)
- többnyire hiányzik a tantervi háló (*Akkor se mindig található, ha az interjúkban megkérdezett oktatók állítják, hogy igen. Lehetséges, hogy csak a beiratkozott hallgatók számára, a Neptunon keresztül.*)
- kevés helyen hozzáférhető az oktatók listája
- nincsenek elérhető információk a jelenleg futó, vagy a már lezárult tanfolyamokat illetően, így a végzett hallgatók számát is nehéz megbecsülni
- különösen fájó, hogy egyáltalán **nem találtunk adatokat** a képzési, továbbképzési szakok korábbi indításairól, az intézmények honlapján nincs a szakirány történetével foglalkozó anyag (akkor sem, ha az jelentős volt az intézmény életében)
- nincs adat a szakirányon végzettek számáról, az esetleges diplomás utánkövetésről (Ezeknek az adatoknak a gyűjtése az Oktatási Hivatalnál, illetve a Felsőoktatási Információs Rendszer /FIR/ és a Diplomás Pályakövető Rendszer /DPR/ segítségével történik – valószínűleg komoly szakértelmet követel, hogy ebből értelmes adattömeg váljon értelmezhetővé az érdeklődők számára.)
- ugyanígy nem találtunk a honlapokon adatokat a hallgatói, netán oktatói visszajelzésekről sem (a minőségbiztosítás hiánya)

Szükségesnek tartanánk egy olyan kutatást, online kitölthető kérdőív segítségével, amely valamennyi pedagógusképző intézményhez eljut, s onnan egzakt válaszokat szerez a nem önálló szakként, szakirányú képzésként, hanem a módszertani tárgyakba beépült, vagy speciális kollégiumként folytatott drámapedagógiai ismeretekről – vagyis ami segít feltárni a rejtett tartalmakat. Ennek a felmérésnek a segítségével (a kérdőív pontjain belül) kaphatnánk választ a fentebb említett információhiányokra is (indított évfolyamok, végzettek száma stb.).

Kimondható, hogy az egyes drámapedagógiai képzéseknek tartalma, éppúgy, mint beágyazottsága, helyzete, nagymértékben függ az intézményben felhalmozott szakirányú tudásanyagtól, annak elfogadottságától, az ott dolgozó, a képzés felügyeletével megbízott szakember elköteleződésétől, szakmai kapcsolatrendszerétől.

A hatásmérés lehetőségei a színházi nevelésben

– egy példa a projektalapú kutatásra a befogadóbb iskolai közösségekért –

Jozifek Zsófia

Kulcsszavak: módszertani fejlesztés, projekt és kutatás, neveléstudomány és szociálpszichológia

A Nyitott Kör Egyesület berkeiben 2016 szeptemberétől kezdődően megkíséreltünk kifejleszteni és alkalmazni egy interdiszciplináris (szociálpszichológiai és neveléstudományi eszközöket használó) kutatási módszertant. Célunk a színházi nevelési beavatkozások hatásának mérése volt. A kutatás egy húsz hónapon át tartó, nemzetközi stratégiai együttműködés keretében zajlott. Szerbiai, ciprusi és romániai partnereink szintén drámás eszközökkel dolgoznak, illetve preventív és intervenció jellegű programokat hoznak létre, amelyeket iskolákban valósítanak meg. Habár a négy társulat módszereiben jelentős különbségek látszanak, a projektben egy központi problémakört meg tudtunk határozni, amely egyben a kutatás fókuszává is vált.

A *bullying*, vagyis az iskolai kiközösítés, megfélemlítés a partnerekkel való egyeztetés során került kiemelésre – mind a négy szervezet rendelkezik olyan drámás programmal, amelyet az említett téma hívott életre. A ciprusi partnerszervezet munkatársa, Christos Charitou doktori munkásságának egyik fő kutatási területe a bullyingra adott tanári válaszok, illetve a dráma és színház alkalmazhatósága kifejezetten a csoporton belüli kirekesztéssel és bántalmazással kapcsolatban, így a szóban forgó projektet a ciprusi közreműködők részéről megelőzte egy részletes leírás a jelenségről, amelyre az elméleti háttér kialakítása során támaszkodni tudtunk.

Célkitűzéseink közé tartozott, hogy a projekt egyes elemei olyan módon épüljenek egymásra, hogy egyrészt a résztvevő szervezetek saját módszereiket az általuk meghatározott és vágyott irányba fejleszthessék, beépítve a partnerek jó gyakorlatait saját tervezésükbe, másrészt pedig a kutatás egyes szakaszaiban felszínre kerülő részeredmények befolyásolják a társulatok újabb tervezési munkáit.

A kutatás vezetőjének Lendvai Lillát, az ELTE Pszichológia Doktori Iskolájának munkatársát kértük fel, a módszertan kialakításba pedig az ELTE Neveléstudományi Tanszékének doktori iskolájából Horváth Lászlót vontuk be. A kutatás azért is számít pionírnak a maga nemében, mert az iskolai célcsoportok keretében végzett hatásmérési kutatások is gyerekcipőben járnak, a színházi neveléssel kapcsolatos kvantitatív és kvalitatív módszereket keverő, valamint interdiszciplináris módszertanú vizsgálatra pedig – tudunkkal – korábban még nem volt példa Magyarországon. Olyan korábbi kutatásról sem tudunk, amely bullying prevenció vagy intervenció programok hatását mérte volna kontroll csoport bevonásával.

Az adatgyűjtés módszertanának kialakítása, valamint a projekt elemeinek összekapcsolódása is az ún. „Double diamond” (vagyis kettős gyémánt)¹⁰ modell alapján zajlott, amely négy szakaszt jelöl ki:

- Felfedezés: a kutatók és tervezők a projekt kezdetén megpróbálnak „friss szemmel” tekinteni a terepre, vagyis benyomásokat gyűjtenek és újdonságokat fedeznek fel.
- Meghatározás: a felfedezés szakaszában összegyűjtött fogalmak definiálása, jelenségek értelmezése, legfontosabb problémák meghatározása. A cél, hogy összeálljon egy vázaltszerű keret, amely kiindulási alapként szolgál.
- Fejlesztés: a kutatási és tervezési koncepció kialakításának szakasza, amelyben többszöri tesztelésre kerül a korábban kialakított keret. Ebben a szakaszban kiszűrhetők hibák és átgondolhatók és kidobhatók a keret egyes elemei.
- Kivitelezés: az előző három szakasz tanulságai alapján a koncepció véglegesítése és alkalmazása.

A projekt első időszakában a már meglevő, korábban létrehozott, a bullying témáját érintő programjainkat teszteltük. A Nyitott Kör esetében ez a *Stréber* című színházi nevelési foglalkozásunk volt, amely a bántalmazáskor be-nem-avatkozók felelősségvállalásának kérdéskörével foglalkozik.

A *felfedezés* szakaszában a kutatás vezetői benyomásokat gyűjtöttek a mérni kívánt foglalkozásról, sűrű leírászerűen dokumentálták a folyamatot. A *meghatározási*, tesztelési, vagy idegen szóval „pilot” szakaszban két megfigyelő segítségével próbáltuk minél pontosabban és konkrétabban leírni a résztvevők reakcióit és a foglalkozás interaktív elemeit. Közvetlenül a foglalkozás után félig strukturált interjút vettünk fel a színész-drámatanárokkal, valamint egyoldalas visszajelzést kértünk a résztvevő osztályok osztályfőnökeiktől, amelyet tartalomelemzéssel vizsgáltunk. Összesen 5 osztály 115 tanulója vett részt a trianguláció (vagyis a három különböző irányból történő bemérés alapján történő) szakaszban. A fejlesztéskor ezek mentén, illetve az elméleti háttér áttekintésének segítségével alakultak ki a későbbi mérésben alkalmazott kérdőívek skálái és kérdései, továbbá a félig strukturált interjúk szempontjai. Ekkor jelent meg a kontroll csoportok bevonásának relevanciája. Mindezek alapján jött létre a kutatás módszertanának végleges szerkezete.

A pilot szakaszt követően 20 foglalkozást mértünk a következőképpen:

- a foglalkozást megelőzően félig strukturált interjút vettünk fel a résztvevők osztályfőnökével az osztállyal való kapcsolatára, az általa legfontosabbnak érzett problémákra, és a foglalkozással kapcsolatos elvárásaira vonatkozóan,
- a foglalkozást megelőzően egy körülbelül 35 percet igénybe vevő kérdőívet vettünk fel a résztvevő osztály tagjaival,
- a foglalkozást megelőzően ugyanezt a kérdőívet felvettük egy párhuzamos osztály tagjaival is, akik nem részesültek a foglalkozásban (kontroll csoport),
- a foglalkozás alatt két megfigyelő megadott szempontok mentén leírta a történéseket, reakciókat, különös tekintettel a csoportdinamikai folyamatokra,
- a foglalkozás után közvetlenül félig strukturált interjút vettünk fel a megvalósító színész-drámatanárokkal a foglalkozás eredményességére és a csoportról alkotott benyomásaikra vonatkozóan,
- a foglalkozást követően 5-10 nap elteltével, de mindenképpen az osztály legközelebbi osztályfőnöki óráját követően megismételtük a kérdőíves adatfelvételt a résztvevő csoporttal,
- illetve a kontroll csoporttal is,

¹⁰ British Design Council. „Eleven lessons. A study of the design process” (PDF). www.designcouncil.org.uk. Letöltve: 2017. december 1.

- valamint az osztályfőnökkel újabb félig strukturált interjút vettünk fel, amely már a köztes időben tapasztalt változásokra, a problémával kapcsolatos beszélgetések, felvetések mennyiségére és minőségére kérdezett rá.

A projekt első és második időszaka közé építettünk be egy a jó tapasztalatok cseréjén alapuló, know-how átadásra épülő tíznapos tréninget a partnerszervezetek munkatársainak részvételével, ahol az első szakaszban látszó eredményekről és az egyes szervezeteknek a témával kapcsolatos meglátásairól is sok szó esett.

A második időszakban az első időszak mért eredményei alapján és a tréning során összegyűjtött munícióval kezdtünk egy új színházi nevelési foglalkozás tervezésébe, továbbra is az iskolai bántalmazás témakörében, azonban a témát szűkítettük az online zaklatás, vagyis a *cyberbullying* jelenségére. Partnereink is hasonlóképpen gondolkodva, kifejezetten a 13-14 éves korosztályt célozva, preventív jellegű program kialakítására vállalkoztak. Mindehhez fejlesztettünk egy online, androidos alkalmazást, amely a fiatalok körében népszerű közösségi média felületeket modellezi, és a bevonás, valamint interakció eszközeként a foglalkozásokban használtuk. Az ebben a szakaszban létrehozott foglalkozásokat is a fentebb ismertetett módszertannal mértük, az első öt alkalom „pilotként” pedig szintén a kvalitatív eszközök kialakításának fejlesztését szolgálta. Leginkább arra vagyunk kíváncsiak, hogy az általunk megvalósított beavatkozásoknak milyen hatása van a bullying észlelésére és előfordulására, és a hallgatag többség szerepére a tartósan fennálló bullying helyzetben, a közösségi lét felelősségére, illetve az áldozathibáztatás mértékére a bántalmazáskor.

A négy szervezet kutatásának eredményeit tartalmazó tanulmánykötetet és az online alkalmazás drámás és oktatási felhasználásának lehetőségeit 2018. április 13-14-én mutatjuk be a Jurányi Házban. A projektet az Erasmus+ finanszírozza.

Hol a lóvé...?!

Göbölös Gábor

Korosztály: 16-18 éves gimnazisták, ismerik egymást, viszonylag jól összeszokott csoport, vannak régi és új tagok is, 13 fő, néptáncosok, drámás ismeretekkel

Körülmények: a drámaóra kb. 90 percet igényel, lehet osztályteremben, vagy nagyobb gyakorlóteremben

Téma: A közös és az egyéni felelősségvállalás határai.

Történet: Fiatal egyetemisták egy csoportja megkapja egy gyermektábor vezetését egy hétre, mert a főnök elutazik. Az utolsó este eltűnik a táborra szánt egész heti pénz, amit a gyerekektől beszédtek. Nagy összeg, minden költséget és a béreiket is ez fedezte volna.

Keret: A táborban dolgozók csoportja nagyjából azonos életkorú egyetemista fiatalokból áll. Szeretik és viszonylag jól ismerik egymást, régóta dolgoznak együtt. Mindenkinek vannak céljai és mindenki kereseti lehetőséget lát a táboroztatásban. Hat hete vannak összezárva, ezalatt már voltak súrlódások.

Idő: napjainkban

Fókusz: Hogyan oldunk meg egy olyan helyzetet, ami mindannyiunkat érint, és bárki lehet közülünk a tettes, illetve a felelős?

Kellékek: boríték, lakatkulcs, szerepkártyák, egy vagy több vázlatos rajz a kastélyról, annak alaprajzáról

1. „Képjáték”

Az óra elején, mielőtt hozzáfogunk a játékhoz, a tanár kihelyez képeket (legalább kétszer annyit, mint ahányan a játékosok vannak), melyek közül mindenkinek választania kell egyet, aminek segítségével beszéljen a többieknek arról, hogyan emlékszik vissza élete egy nagy „baklövésére”. Olyan tévedésről, hibáról beszéljenek, ami a többiek számára is tanulságos lehet, de számukra mindenképpen emlékezetes! A körben ne kezdődjön beszélgetés a történetekről, csak hagyjuk mindenkinek végig mondani! Az óra végén esetleg visszatérhetünk a felvezető történetekre...

2. Narráció

A forró augusztus utolsó hetében vagyunk, a fővárostól távol, Szentlászlópatakán, egy gyermektáborban. A helyi kastélyt iskolaként használják, nyaranta gyermektáborokat tartanak itt. András, egy 40-es éveiben járó vállalkozó szellemű kézműves kibérli az egész kastélyt és egyetemistákat vesz maga mellé. A fiatalok